

17. YÜZYIL SAZ ŞÂİRİ ÂŞIK ÖMER ÜZERİNE BAZI MÜLÂHAZALAR

Yakup KARASOY* -Orhan YAVUZ**

ÖZET

17. yüzyıl saz şâiri âşık Ömer'in doğum yeri hakkında bilim adamlarının farklı görüşleri ele alınarak şâirin gerçek doğum yerinin Konya'nın Hadim ilçesine bağlı Gezlevi (yeni adı Korualan) olduğu belgelenmeğe çalışılmıştır. Ayrıca şâirin Divanının nüshaları tanıtılmış ve Özbekistan'ın başkenti Taşkent'te Rıza Fazıl'ın yayınladığı "Âşık Ömer" adlı çalışma ile Sadettin Nüzhet Ergun'un "Âşık Ömer" adlı eseri karşılaştırılmış ve bir Cönk'te yer alan 27 şiiri bilim dünyasına kazandırılmıştır.

ANAHTAR KELİMELER

Aşık Ömer, Gezlevi, Konya, Kırım, rivayet, Aydın, Gözlevi

CONSIDERATIONS ABOUT "ÂŞIK ÖMER" THE 17th CENTURY BARD

ABSTRACT

Consulting with the different opinions of the scientists, the paper proves that the birth place of Aşık Ömer, the 17th century bard, is Gezlevi (Korualan) the district of Hadim in Konya. Also, the issues of the bard's divan (collected poems) are presented. The study of Rıza Fadıl named "Aşık Ömer" which is published in Thaskent, the capital city of Uzbekistan, and the study of Sadettin Nüzhet Ergun named "Aşık Ömer" are compared and 27 poems that take place in a Cönk are introduced and added to our literary heritage.

KEY WORDS

Aşık Ömer, Gezlevi, Konya, Crimea, narration, Aydın, Gözlevi

Son on beş yıl içerisinde, Anadolu'nun bağrından, Toroslardan çıkan; bu zamana kadar da Konya'nın Hadim kazasına bağlı Gezlevi (yeni ismi Korualan) kasabasından olduğu defalarca ifade edilen¹ saz

* Doç. Dr. Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi.

** Yard. Doç. Dr. Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi.

¹ Kemal Akça; "17 inci Asrın Saz Şâirlerinden Gezlevili Âşık Ömer" **Folklor Postası**, Cilt I, Sayı 3, 1944, s. 9, 10, 17.; Fuat Köprülü, **Türk Saz Şâirleri**, Ankara, 1962, s. 268-269; Abdülkadir Karahan, "Âşık Ömer", **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, Cilt 4, s. 1.

şâirlerinin büyük ustası ve üstadı olarak bilinen Âşık Ömer üzerine yurt dışında ve Türkiye’de yapılan bazı yayınlarda, şâirin gerçek dışı düşüncelerle Kırım Gözleve’sinden olduğu iddia edilir olmuştur.¹ Bizim bu araştırmayı yapmaktaki maksadımız da bu yayınlara cevap vermek, şâir Âşık Ömer’i kendi doğduğu yere, asıl memleketine iâde etmek ve bir cönkte rastladığımız az sayıda olmayan (27 şiir) şiirlerini yayınlayarak Türk Edebiyatının bu büyük usta saz şâirinin bilinmeyen şiirlerini ortaya çıkarıp edebiyatımıza, dolayısıyla bilim dünyasına kazandırmaktır.

Âşık Ömer’in doğum ve ölüm tarihleri kesin olarak bilinmemektedir. Doğumu hususunda araştırmacıların ileri sürdüğü tarih 1619, 1621, 1651 yıllarıdır. Ölüm tarihi üzerinde ise birleşilen yıl 1707’dir. Düzenli ve tam bir medrese tahsili görmediği iddia edilen şâir, kendi kendini yetiştirmiş veya iyi bir medrese tahsili ile asrının diğer şâirleri arasındaki seçkin yerini almıştır. Edebiyatımızda ün yapmış, başta Fuzûlî olmak üzere birçok şâirin ve Hâfız’ın dîvânını okumuş, Sâdî’nin Gülistan’ını okuyup anlayacak kadar Farsça da öğrenmiştir. Yazdığı şiirlerinden anlaşıldığı üzere bir ordu şâiri olarak karşımıza çıkan 17. yüzyılın bu büyük şâiri bazı sınır kalelerinde bulunmuş, hatta bazı savaşlara da katılmıştır. Yine eserlerinden anlaşıldığı üzere *Anadolu, Rumeli, Bağdat ve Rus illerini* dolaşmıştır. İlk önce *Adli* mahlasını kullanan şâirin *Ömer* mahlasını daha sonra tercih ettiği anlaşılmaktadır. Şiirlerinde Bağdat’tan Tuna boylarına kadar geniş bir coğrafyada gezdiği anlaşılan Âşık Ömer 1707 yılında İstanbul’da ölmüştür. Türbesinin Yemiş İskelesi’nde olduğu rivayet edilmektedir.

Âşık Ömer’in iki binin üzerinde şiiri bulunmaktadır. Bu özelliğiyle Türk edebiyatının en çok yazan şâirlerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Âşık Ömer Dîvânı’nın bilinen bütün nüshaları başta Konya kütüphaneleri olmak üzere Türkiye kütüphanelerinde bulunmaktadır. Hemen hemen mevcut bütün cönklerde ve çeşitli şiir mecmualarında manzumelerine rastlanan şâirin dîvânının belli başlı nüshaları şunlardır:

¹ Rıza Fazıl, *Âşık Ömer*, 2 cilt, Taşkent, 1988-1990; Rıza Fazıl, “Âşık Ömer Kitabı Nasıl Hazırlandı”, Hazırlayan: Mükremin Şahin, *Emel*, sayı: 173, Temmuz-Ağustos, 1989 s. 31-33; Şükrü Elçin, *Âşık Ömer*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1987.

1. İstanbul Yahya Efendi Dergâhı Nüshası:

Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmut Efendi Böl. Nu: 5097'de kayıtlı bulunan nüsha. 1728 tarihinde yazılan bu nüsha Âşık Ömer dîvânlarının elimizdeki en eski yazmasıdır. Bu eserde 1136 manzume yer almaktadır.

2. Mevlânâ Müzesi Müzelik Eserler Bölümü Nüshası:

336 yapraktan oluşan ve 99 numarada kayıtlı olan bu nüshada 1242 manzume yer almaktadır. *Ayvansarâyî* nüshası da denen bu nüsha Ayvansaray'ın Tuğludede Mahallesinden Hacı İsmâil oğlu Hafız Hüseyin tarafından tertip edilmiş olup 1780 tarihinde yazılmağa başlanmış ve 1782'de tamamlanmıştır.

3. Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi Nüshası:

İlk defa tarafımızdan tesbit edilen bu nüsha 1215/1800 tarihinde İbni el-hâc Muhammed Emin Mahmud el-Râcî be-Kütahyevî tarafından istinsah edilmiştir. Eser üzerinde varaklar numaralandırılmış olup 120 varak olarak görünmektedir. Yazmada 112 varak vardır. Eksik bir Âşık Ömer Dîvânı olup sayfaları cetveli ve yaldızlıdır. Her sayfada 25 satır vardır, çift sütun üzerine yazılan eserin bazı sayfaları yer yer tek sütun olarak karşımıza çıkmaktadır. Yazı ebadı (yaldızlı çerçeve dahil) 16x9,5 cm, yaprak ebadı 22x15,5cm'dir. Yıpranmış siyah bir deri cilde sahiptir. Eser Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi Nu: 2677'de kayıtlıdır. Aksaray yöresinden kütüphaneye kazandırılan bu dîvânın sonunda Gevherî'nin:

Seni bana gayet güzel dediler
Mübarek cemalin görmeğe geldim
Şeftalini derde derman dediler
Gerçek mi sevdiğim sormağa geldim

kıtasıyla başlayan manzumesi yer almaktadır. Bu nüsha harekesiz nesihle yazılmıştır.

Ayrıca bazı kimselerde de Âşık Ömer Dîvânı'nın yazmalarının bulunduğu bilinmektedir.¹

¹ Sadettin Nüzhet Ergun, *Âşık Ömer Hayatı ve Şiirleri*, İstanbul, 1936, s.16.

Âşık Ömer, sadece 17. yüzyılın değil kendisinden sonra yaşamış Türk edebiyatının bütün saz şâirlerinin üstadı olarak bilinmektedir. Tahminen 90 yıl kadar ömür süren şâir 1619 yılı civarında doğmuş olmalıdır.¹ Onun vefatı hakkında:

Ola Âşık Ömer'in cilvegehi adn-i Celil

şeklinde söylenmiş bir tarih mısraı vardır. Buna göre şâir 18. yüzyılın başında, 1707 tarihinde vefat etmiştir.² Bütün halk edebiyatçıların, bilim adamlarının ve edebiyat tarihçilerinin birleştikleri ölüm tarihi de bu tarihtir.

Araştırmacılar Âşık Ömer'in doğum yeri ve memleketi hakkında şimdiye kadar kesin bir sonuca varamamışlardır. Kemal Akça, Çankırlı Ahmet Talat Onay'ın tespit ettiği:

Kendim *Gezlevili* Ömer'dir ismim
Tâ levh u kalemde yazılı resmim
Bir katre meniden var oldu cismim
Cennetü'l-me'vâya uğradım geldim

şeklindeki dörtlüğü zikrederek Âşık Ömer'in Konya iline bağlı Hadim ilçesinin *Gezlevi* köyünden olduğu hususunu dile getirmiştir.³ Yine aynı araştırmacı, şâirin:

Zât-ı cemîlemiz beyân ederiz
Bizim meskenimiz serhad elidir
Zât-ı cemîlemiz ıyân ederiz
Vatan-ı aslimiz Aydın elidir.

¹ Kemal Akça "17 nci Asrın Saz Şâirlerinden Gezlevili "Aşık Ömer", **Folklor Postası**, Cilt: I, sayı: 3, 1944, s.9.

² Nihat Sami Banarlı, **Resimli Türk Edebiyatı Tarihi**, s.719.

³ Kemal Akça, **agm.**, s.9

Adlî'yim mahlasım *Vehbî* okunur
 Kemalât-ı aşkım kisbî okunur
 Vezni-i suhanımız hasbî okunur
 Tehî sanman Ömer **Gezlevî**'lidir.

şeklindeki manzumesinin;

Adlî'yim mahlasım *Vehbî* okunur

mısraından hareketle Yusuf bin Vehbî-i Bozkırî soyundan olduğunu belirtmektedir.¹ Araştırmacıların tespitlerine göre Âşık Ömer'in bu mısraı ve

Âşık Ömer'iz mahlasımız *Adlî* demişler

şeklindeki mısraı, onun ilk önce *Adlî* mahlasını aldığını göstermektedir. Bu hususta Fuad Köprülü; "Halife Ömer'in adını taşıdığı cihetle, onun her şeyden ziyade adaletiyle meşhur olduğunu düşünerek bu mahlası almış olmalıdır." şeklinde fikir beyan etmektedir.² Âşık Ömer'in yukarıda verdiğimiz koşmasındaki

Vatan-ı aslîmiz Aydın elidir

mısraında söylemek istediğini Kemal Akça şu satırlarla açıklamaktadır:

"Elimizdeki Bozkır'a âit yazma eserlere göre Anadolu'da Türk-İslam tarihinin başlangıcından medreselerin kaldırıldığı büyük inkılaba kadar geçen devirde Bozkır, Karacahisar, Hocaköy, Karacaardıç, Avdan, Gezlevi, Dedemköy, Pirlerköy (Taşkent), Hadim kasaba ve köyleri, birer irfan yuvası hâlinde idi. Bu bölgede yetişen talebe ve halkın ekserisi, memleketlerinin dağlık ve taşlık olması ve bu yüzden ekime elverişli olmadığından hayatlarını kazanmak için zengin ve müstahsil şehir ve kasabalara göç eder, oralarda uzun müddet çalışır, tutunabilenler yerleşir, tutunamayanlar da tekrar memleketlerine veyahut başka ülkelere gider, gelirlerdi. İşte Cumhuriyetten önce Bozkır'a bağlı

¹ Kemal Akça, *agm.*, s.9

² Fuad Köprülü, *Türk Saz şâirleri*, Ankara, 1962, s.256

bulunan Gezlevi, Dedemköy ile Karacahisar, Karacaardıç, Hocaköy medreselerinde yetişen talebeler, Aydın, Manisa, Bergama, Konya'ya hem çalışmak ve hem de medrese tahsillerini arttırmak maksadıyla giderlerdi. O devirde Bozkır bölgesinde yetişen talebeler en çok bu üç kasabanın medresesine rağbet gösterirlerdi. Bugün bile bu kasabalara vaktiyle, talebe olarak gelen ve büyük şöhretler kazanan şeyh ve âlimlerin çocuklarına tesâdüf etmekteyiz. Âşık Ömer'in 17. asırda Aydın'a gelmesi ve orada uzun müddet kalması ihtimal dâhilindedir. Benim kanâatime göre Âşık Ömer ilk tahsilini kendi köyünde yaptıktan sonra o bölgenin en meşhur Nakşibendî şeyhi olan ve Karacahisar medresesini idâre eden Yusuf bin Mehmet Karacahisârî'ye intisap ettiği, hâfızlığını ikmâl ve tarîkatını iyice iktisap ettikten sonra şeyhinin akîdelerini yaymak için Aydın eline gittiği, gerek hâfız olması, gerekse Nakşibendî olduğunu bildiren manzûmeleri ile tahakkuk etmektedir."¹

Âşık Ömer'in şiirlerine bakıldığı zaman kullandığı kelimelerde dînî kültür çok açık bir şekilde görülür. Bazı araştırmacıların şâirin pek de mükemmel bir tahsil görmediği şeklinde vermiş oldukları bilgiler bizce doğru değildir. Kemal Akça, şâirin, kendisinde bulunan bir dîvânîsinden hareket ederek çok mükemmel bir tahsil gördüğünü belirtmektedir. Söz konusu manzûmede geçen:

İçmişim aşkın kitâbın kendi gönlüm eğlerim
Söylerim Arabî, Fursü kem kelâmı n'eylerim
Sana bir nasîhatim var tutarısan söylerim
Bildiğin bilmediğin insana karşı söyleme²

şeklindeki dörtlüğünden, onun iyi bir medrese tahsili gördüğü, bunun yanında Arapça ve Farsça'yı da çok iyi bir şekilde öğrendiği, bu dillerle konuştuğu ve yazdığı da anlaşılmaktadır.

Âşık Ömer bir saz şâiridir. Yukarıda da söylediğimiz gibi onun medrese tahsili gördüğü bir gerçektir. Şâirin şiirleri arasında yüksek zümre şâirlerinin manzumelerini aratmayacak güzellikte söylemiş olduğu

¹ Kemal Akça, **agm.**, s.9

² Kemal Akça, **agm.**, s.10

şiiirleri azımsanamayacak sayıdadır. Bu hususta Bursalı Mehmet Tâhir, “Vâkıa Âşık Ömer, saz şâiridir. Lâkin bazen kalem şâirleri kadar güzel ve selis sözleri de vardır. Ez-cümle:

Vermem sana çek benden elin ey Melekü'l-mevt
Cânânıma nezr eylediğim cânâ dokunma

beyti Bâkîleri, Nâbîleri bile takdir –hân eder.”¹ demektedir.

Yine aynı eserde ismi karşısında Konyalı (Konevî) olduğu kayıtlı ise de yazar:

Vatan-ı aslîmiz Aydın ilidir

mısrına dayanarak “Mevlidi anlaşılıyor” demekle şâirin doğum yerinin *Aydın* olduğunu kabul etmektedir.²

Sadettin Nüzhet Ergun onun aslen Gözleveli olduğunu ve daha sonra Aydın’a yerleşmiş olabileceğini, Fuad Köprülü ise, şâirin:

Kendim Gözleveli Ömer’dir ismim

ve

Vatan-ı aslîmiz Aydın ilidir

mısrallarından hareketle Aydın’da doğmuş ve daha sonra Gözleve’ye yerleşmiş, veya Gözleve’de de doğmuş olabileceğini ifade etmektedir.³ Yine aynı yazar Âşık Ömer’in doğum tarihi için “Şâirimizin doğum yılını sarıh olarak bilmiyoruz; yalnız, bir manzûmesinin H. 1061/ M. 1651’de yazdığını kaydetmesine nazaran 17. asrın ilk yarısı sonlarında olduğunu söyleyebiliriz.” cümlesini kullanmaktadır.⁴

Âşık Ömer adlı eseriyle şâir üzerinde son araştırmalardan birisini yapan bilim adamlarınızdan Prof. Dr. Şükrü Elçin’in: “Kemal Akça’nın

¹ Bursalı Mehmet Tâhir, **Osmanlı Müellifleri**, Cilt: 2, s.312-313.

² Bursalı Mehmet Tâhir, **age.**, Cilt: 2, s.312-313.

³ F. Köprülü, **age.**, s.254.

⁴ F. Köprülü, **age.**, s.254.

Hadim'deki Gözlevi'yi öne sürmesinden ve Sadettin Nüzhet Ergun'un kendisine yazdığı mektuptan sonra, Fuad Köprülü de eski fikrinden vazgeçerek Kırım'a nisbet yerine Konya'yı tercih yoluna gitmiştir." şeklinde verdiği bilgiye rastlamaktayız.¹

Fuad Köprülü'nün: "*Âşık Ömer'in hayatından bahsederken (s.253-254) onun Kırım'da Gözleve'de doğduğunu başka rivâyetlere tercihan kabul etmiştik; halbuki bu kitabımızın birinci basımının neşrinden sonra eski talebem ve meslekdaşım Sadettin Nüzhet Ergun'dan aldığım bir mektup, Konya çevresinde Gözleve adlı bir nâhiye bulunduğunu ve Âşık Ömer'in buralı olma ihtimalinin daha kuvvetli olduğunu bildiriyordu. Hakikaten Konya'da Hadim kazâsının merkez nâhiyesinde Gözleve adlı bir köy vardır (Köylerimiz, 1928, 1933 basımları). Şâirin Konyalı olduğu hakkındaki başka rivâyetlere de uygun olduğuna bakılırsa Âşık Ömer'i buralı saymak, Kırım'daki Gözleve'ye nisbet etmekten şüphesiz daha doğru olur.*"² şeklindeki ifadelerinden her iki araştırmamızın da şâirin, daha önceki Kırım Gözleve'sinden olduğu şeklindeki düşüncelerinden vazgeçtikleri ve Konya'nın Hadim ilçesine bağlı Gözleve (=Gözlevi=Gezlevi; yeni adı Korualan)'li olduğunda birleştikleri anlaşılıyor.

Türkiye'de Âşık Ömer ile alâkalı en son araştırmayı yayınlayan Prof. Dr. Şükrü Elçin, bizim de ileride üzerinde duracağımız **Dombrowsky** rivayetinden bahisle şâirin doğum yerinin, asıl vatanının Kırım Gözlevisi olduğunu "kuvvetle tahmin" etmektedir.³

Elçin'in kısaca üzerinde durduğu söz konusu **Feliks Dombrowsky** rivayeti şu şekildedir:

"...Oğlu okulu bitirdikten sonra, Abdulla Genceoğlu onu medreseye verir. Gözleve medresesi o vakitte âlimleriyle ünlüydü... Ancak, Ömer öğreniminin ilk yıllarından başlayarak, öğrenilmesi mümkün olmayan kitaplar kitabı Kur'an'ı öğrenmeye muktedir olmadığını gösterdi ve

¹ Şükrü Elçin, **Âşık Ömer**, Ankara, 1987 s.1 ve ayrıca 6. dipnot.

² Fuad Köprülü, **age.**, s.268-269.

³ Şükrü Elçin, **age.**, s.2-3.

bununla çoklarını şaşırtdı. Kur'ân'ın bütün "incelikleri" gerçekten de garip Ömer'in canını sıkıyordu...

Bir gün medresede ceza alan ve gülünç duruma düşürülen Ömer başını alıp mezarlığa doğru gitti. Kabristanın (Tatarlar mezarlığına böyle derler) etrafına kavaklar dikilmiş ve onlar etrafa hem gölge hem de serinlik verirler. Akşam üstü idi. Güneş tam ufka inmekte ve onun sönmeye başlayan ışıkları geniş yapraklı çınarları ve altın suyuyla yazılı kitabeleri (mezar taşları üzerindeki yazılar) alev gibi parlamaktadır. Avlaktan Gözleve'nin yalılarına gelip vuran Karadeniz'in dalgalarının gürültüsü ve ezan okuyan müezzinin bu gürültüye karışan hoş sesi işitilmektedir. Bu ilginç akşam manzarası Ömer'i hayran etti. Bulutsuz temiz gökte şimdi orada burada yıldızlar parıldamaya başladılar. Akşam serinliğinden ve tabiatın zengin manzarasından keyif alan Ömer yerde yan yatan bir mezar taşının yanına çöktü ve derin bir düşünceye daldı. O, etraftaki her şeyi bütünüyle unutup, böyle hayli vakit, yani müezzinin baş minareden ikinci kere yankılanan sesi ona namaz kılmak gerektiğini hatırlatana kadar oturdu. Yanında namazlığı olmadığından o, üstündeki yeleşini çıkarıp yere serdi ve büyük bir ihtiram ve tazim ile namaza durdu. Namaz onun kederden ezilmiş üzgün gönlünü sakinleştirdi. O, kendisinde ölçüsüz derecede hafiflik, hoş duygular hissetti. Böyle bir şey onda hiçbir vakit olmamıştı ve bunun sebebini kendisi de anlayamadı. O bütün ömrü boyu ya bu hâlde, böyle hoş durumda kalmak, ya da şu dakikada ölmek istedi. Ancak, medresedeki eziyetli ömür hakkındaki düşünce, garibin beynini yıldırım gibi çakıp gitti ve onun gönlünün en derin köşelerini inletti... Nihayet, yorgunluktan o anda uyku ağırlığından yer dibine çöken mermer taşa yaslanıp derin bir uykuya daldı.

Ömer'in düşüne ne girdiğini hiçbir kalemle yazıp anlatmanın imkânı yok. Azaplı Ömer'in gözüne görünen hurinin kıyafetini yalnız "inci düzmek" (şiir söylemek) sanatını bütün şark şâirleri içinde en çok benimseyen, yani "Şehnâme"yi yazan şâir tasvir edebilir. O da bunu çok büyük zorlukla yapabiliirdi. Ömer kendisini cennet bahçesinde gezmiş ve mis kokulu havayı tenneffüs etmiş gibi hissediyordu. Birden sanki gökyüzü yarılmış gibi oldu ve ondan göz kamaştırıcı parlak ışıklar serpildi ki, o nurlar nazik, billur bir buluta çevrildi. O bulut aşağıya indi ve onun

içinden yavaş yavaş güzel bir kadın kıyafeti görünmeye başladı. Nihayet bu kıyafet yere indi ve softa Ömer'in gözleri önünde hakikaten dilberliği tahmin edilemeyecek ebedî genç hurî kızlarından biri peyda oldu. Onun güzel bedenini güneşin ilk nurlarının görünmesiyle dağılıp giden sabah sisi gibi ince parlıltı örtmekte idi. Gözlerinden her erkeğin yüreğini yaralayıcı nurlar saçılıyordu ve elinde ise güzel bir saz vardı.

Bu mucizeden hayrette kalan garip softanın şaşkınlıktan nefesi kesilir. Birkaç kere kıza söz söyleyecek olur ama dili dönmez. Ona öyle göründü ki, o bu vakte kadar zaten konuşmamış ve sanki, daha yeni dünyaya gelmiş de her şeyi yeni anlamaya, düşünmeye başlamakta. Onun bütün bedenini anlaşılmasız bir tatlı koku sardı. "Ben cennete mi düştüm yoksa ve önümdeki de şu sözü edilen güzel hurîlerden biri mi acaba?" diye düşündü o. Nihâyet, bilinmeyen bir kuvvet Ömer'i bu görünen hurînin ayağının altına çökmeye mecbur etti. "Kalk" dedi hurî kızı "Kalk Ömer! Allah aşkına, Muhammed aleyhisselam aşkına kederinden şikâyet etme! Sen Allahın sevgili kulusun, Bundan sonra senin kâbiliyetine, akıllılığına herkes şaşar ve senin bilgin önünde en yüksek akıl ve idrak sâhipleri bile utanır. Bu sazı mukaddes bir tılsım olarak al ve onu gözbebeğin gibi sakla. Sen şarkılarında halkın hayatını güzelleştirecek ve onları Hak yoluna çağıracaksın. Cennet bahçesinden seni hakikî mutluluk, benim sevgim bekliyor!" Bu sözleri söylemesiyle hurî kızı kaybolur.

Âşık Ömer uyanır ve gördüğü düşü hatırlayarak çok düşünür. Düş der, ama, elindeki saz rüyasının bilinmeyen bir mucize olduğunu tasdikler. Sanki onun gözlerinden perde düşmüş gibi olur. Âşık Ömer bu anda kendisinde büyük kuvvet sezen genç kartala benziyordu.

Sabah olmak üzereydi. Âşık Ömer gidip aceleyle abdest aldı ve sonra doğru medreseye gitti. Şimdi o öncekisi gibi medreseye varmaktan korkmadı. Aksine, oraya öyle bir istekle gitti ki, sanki ziyâfete gidiyor. Öyle olsa da, o sakin bir softa sıfatında muallim Abla Bekir efendiyi dinlemeye geldi ve herkesten daha kenardaki kendi yerine oturdu. Arkadaşları da her vakitteki gibi, Ömer'in bilgisizliğiyle, kabiliyetsizliğiyle alay etmekten geri durmadılar. Abla Bekir efendi de

Ömer gece medresede yatmayıp bilinmeyen yasak ziyafetlere gitmiştir diye onu çok kötü azarlardı. Ömer bu azarı da hiçbir şey demeden kabul etti. Abla Bekir efendi softalara İslâm dininin mühim taraflarını anlatarak onların her birine sorular sorar. Sıra Ömer'e gelince Ömer, onun her bir sorusuna şiirlerle öyle derin manalı ve tam doğru cevaplar verdi ki, müdür şaştı kaldı. Bu sorulara daha bu vakte kadar hiçbir âlim bile bu derece doğru cevap vermemişti. Ömer'in böyle cevaplar verdiği haberleri o anda bütün medreseye yayıldı. Muallimlerin hepsi daha bıyıkları bile çıkmayan bu çocuğun şiir söylemede bütün şâirleri geçip gittiğine inandılar.”¹

Halk Şâiri Büyük İnsan Âşık Ömer başlıklı bir yazı yazan halk kültürünü araştırma ve derleme yazarı, Hadim'in Dolhanlar köyünden Hayri Yıldız da Âşık Ömer'in efsanevî hayatı hakkında şunları söylemektedir:

“... Her köy çocuğunun olduğu gibi halk şâiri Âşık Ömer de okuma şansından mahrum olmuş. Durumları yerinde olanlar yakın yörelerdeki medreselere çocuklarını göndermişler. Âşık Ömer bu haktan da mahrum olduğundan yapacak bir işi, tutunacak bir dalı kalmamış. İyi kötü soğuk kış günlerinde sıcak bir yemek bulmaya çalışan âşık, baba evinden ve evlatlıktan reddedilmiş. Böylece susuz, çıplak, perişan, ayakta bir takunya ile ortada kalmış. Yokluk ve sefalet ve ölüme itilen Âşık Ömer kendisi için en seçkin yolun ölüm olduğu inancına varmış. Bu arada yakın akrabasının biri tarafından Allah rızası için eve alınmış. Fakat bu dahi onu hayata bağlamamış. İçin için ölme çarelerini aramış. İnanç ve iman sahibi olan Âşık Ömer intihar etmeyi hiç aklından bile geçirmemiş. Ama “Hüdâ gadirdir” diyerek kendini salıvermiş. Pejmurde ve bakımsız bir şekilde dolaşmaya başlamış. Bir gün “Nasıl olsa öleceğim, ölümü (cenazemi) mezarlığa götürme derdi olmasın, kimse benim ölümden acızlanmasın” diyerek mezarlığa yatmış ve Allah'a dualar ve niyazlar etmiş. Dua ederken iki büyük mezar taşı arasında uyuya kalmış. Yağmurlu ve soğuk bir günmüş. Dişleri birbirine kitlenmiş ve soğuktan donacak raddeye gelirken uyanmış. Gözlerini açtığı zaman önünden bir ışık yedi kat göklere doğru direklenmiş. Bu ışık o kadar kuvvetli imiş ki

¹ Rıza Fazıl, **Âşık Ömer-Şiirler Gazeller**, Cilt: 1, Taşkent, 1988, s. 9, 10, 11, 12.

bir saniye bile bakmak mümkün değilmiş. Aynı zamanda insanı ısıtacak şekilde bir de sıcaklık hasıl etmiş. Aşık Ömer yerinden doğrulmuş, ışığın verdiği ılık ve sıcaklıkla kendini toplamış. Dikkatlice ışığa bakmaya çalışmış. Gözleri alacak şekildeki kuvvetli ışığa o kadar dikkatli bakmış ve yaklaşmış ki, bu aşk ateşinde yanmaya, kül olmaya; gözlerinin ferini alacak güçte olan ışığı kucaklarcasına bakmış ve yanaşmış. Bu ışığa o kadar aşk ve istekle bakmasına rağmen mezarlıkta da olması karşısında en ufak bir korku ve ürperme hissetmemiş. Gözlerini etrafa çevirmeden bir noktaya bakar gibi giyimli ve bakımlı, bakış ve hareketleri melekleri andıran bir masumluk ve letafetle bakan, bakan gözleri de büyüleyici bir hassaya sâhip bir kız hasıl olmuş. Hemen Ömer'den tarafa yönelerek "korkma kardeşim" demiş. Ömer gülümseyerek "ben buraya ölmeye geldim. Korkacak neyim var ki de korkayım" deyince kız yine tatlı bir dille "Ben sana dost olarak geldim." Biraz daha yaklaşmış. Ömer sözüne devam ederek " Benim ölümünden kimse zahmet etmesin, hazırca ölüm mezarlıkta kalsın diye uyudum. Yine de ölmeden uyandım." deyince kız kucağından bir çiçek şerevlesi* çıkarıp Ömer'in önüne kor. Ömer çiçekleri seyreder. Türü çiçeklerin olduğunu görür. İçinde sarı kır çiçekleri daha çoğunlukta imiş. Bu çiçek şerevlesini kız açmış. İçinden bir saz çıkarmış. Aşık Ömer'e uzatmış. "Al bunu" deyince Ömer "Bacı, ben ölmeye geldim diyorum, sen ise bana saz veriyorsun. Ben neyerim dünyayı, neyerim sazi" deyince kız çok tatlı, latif bir lisanla Ömer'e rica eder ve sazi almaya ikna eder.

Ömer sazi alıp iki kolu arasına bastırmış. Kız güzel sözlere devam etmiş: "Ömer, benim söylediklerimi yapacağına erkeklik sözü verir misin?" Ömer de "Evet erkeklik sözü veriyorum. Ne dersen yapacağım" diye cevap verir. "Birazdan sabah olacak. Sabah olur olmaz yola düşüp bir medrese bulacaksın. Derhal kayıt olacaksın. Şimdi erkek sözü veriyor musun?" deyince Ömer kızın yüzündeki tatlı ifadeye, dilindeki bal revangı gibi akıcı tatlı sözlere dayanamayarak: "Erkeklik sözü veriyorum. Dediklerini aynen yapacağım. Bu sazi da gece gündüz yanımdan ayırmayacağım" der. Kesin sözü duyan kız bir anda uçar ve kaybolur. Onun gitmesiyle ortalık zifiri karanlığa bölünmüş. Ömer zifiri karanlık içinde sazın üzerine düşüp kırmayayım diye sazi göğsüne

---

* şerevle: tutam, demet.

bastırmış, sendeleyle sendeleyle mezarlıktan çıkmış. Sabahın olmasını mezarlığın kenarında beklemiş. Sabahın ilk ışıkları ile kıza verdiği sözü yerine getirmek üzere yola düşmüş. Günlerce yolculuktan sonra bir medrese bulup kaydolmuş. Gece gündüz sazı da hiç yanından bırakmamış. Medresede de sazla okumaya başlamış. İki sene gibi bir zaman medresede okuduktan sonra medresedeki öğrenciler ve öğretmenler sazla derse gelmesini engellemişler. “Günahtır” diye Ömer’i dövüp tartaklamışlar. Ömer geçimsizlik ve huzursuzluk olunca okula devam edememiş ve medreseden ayrılmaya mecbur olmuş...”¹

Daha önce verdiğimiz Feliks Dombrowsky rivayeti ile yukarıdaki Hadimli Hayri Yıldız rivayeti ve aşağıda vereceğimiz Durali Çetinkaya rivayetlerinin birçok örtüşen noktaları vardır ve bilhassa da Durali Çetinkaya varyantının Âşık Ömer’in bilinen hayatı ile benzeşen yerleri bulunmaktadır. Buradan hareketle Âşık Ömer hakkında anlatılanların Türk memleketlerine dağılmış olduğunu söylemek mümkündür.

Durali Çetinkaya’nın aşağıda vereceğimiz anlatımında geçen “... O zaman asgeriyede şâir daşillarmış. Asgeriyede asger şâiri olarak yaparka asgerliğini yapmış. Şindi Rusya’da bir yerde Daşkent diyi bir yer var. Sonra bitirmiş. Gumandannarı yalvarmış. Yahut mülazımları; o zaman yüzbaşısı, binbaşısı yalvarmış: “Gel şâirlik yap.” Tabi bu terk-i diyar itmiş. Memlekatları gezmiş. Gezmedik memleket goymamış...” şeklindeki cümlelerinden de anlaşılacağı sebeple şâirimizin Taşkent’e Hadim’den gittiği açıklık kazanmaktadır. Bu durumda Âşık Ömer’in Hadim, Gezlevi’den olduğunu kabul etmek akla ve mantığa en yakın olanıdır.

Dombrowsky ve Hayri Yıldız anlatımlarından başka Âşık Ömer ile ilgili menkıbeler, Hadim ilçesinin Gezlevi (Korualan) kasabasında hâlâ anlatılmaktadır. Gezlevi kasabasında 20.05.2002 tarihinde yaptığımız araştırmada kasabanın ileri gelen yaşlıları ile konuştuk. Yaşları epeyce ilerlemiş olan Mehmet YANAR (74), Mevlüt YARGI (68), Durali ÇETİNKAYA (75), Mehmet KABA (82), İsmail GÜVEN (78), Muharrem ÇETİNKAYA (70), Mevlüt SEVİNÇ (75), İbrahim ŞEKER

¹ Hayri Yıldız, “Halk Şâiri Büyük İnsan Âşık Ömer”, **Hadim’in Sesi**, Yıl: 1, Sayı: 12, Haziran, 1994, s.5.

(70), Musa KABA (76), Hasan GÜMÜŞLÜ [(70) -Bu şahıs Dedemli kasabasındandır)]- gibi Gezlevili şahıslar, Âşık Ömer'in kasabanın Belen Mahallesi'nden ve Helimler sülâlesinden olduğunu söylemişlerdir. Bu şahıslardan Hasan Gümüşlü de: “Âşık Ömer bizim buralıdır. Küçükken de Âşık Ömer'e ait şu mısraları ezberledim” demektedir. Onun şâire ait olduğunu söylediği ve hâlâ hafızasında bulunan mısralar şöyledir:

Cümlenin mabûdu sensin sendedir cümle kemâl
İstemem nâmerd elinden devlet ü mâl u memât
Kendi lutfundan kerem kıl ey Kerîm ü Zü'l-celâl
Düşmana yalnız değil yârâna muhtâc eyleme

Yine Gezlevi kasabasından Âşık Ömer'in sülâlesinden olduğu söylenen, Helimlerden yaşı epeyce ilerlemiş olan Mehmet Orhan'la da görüştük. Onun anlattıklarına göre kendileri (Helimler-Softalar) Âşık Ömer sülâlesindedir. Köy içerisindeki “Gaybî yeri” denen bahçe de kendilerine onlardan kalmıştır.

Kendisi de Gezlevili olan öğrencimiz (şimdi edebiyat öğretmeni) Harun Şeker kasabanın folkloru üzerine yaptığı mezuniyet çalışmasında¹ yukarıdaki şahıslar arasında ismi geçen *Durali Çetinkaya* ile konuşmuş ve Âşık Ömer hakkında onun söylediklerini çalışmasında aşağıdaki şekilde vermiştir:

“Harun Şeker: Âşık Ömer hakkında bilgi alabilir miyiz?”

Duralı Çetinkaya: Bu Gaybî yeri var ya, Gaybî yirinde evleri varmış. Gaybî yeri onnarın arazisi imiş. Ondan sonra Boröğü de bunların arazisiymiş. Onnarın malları vardı. Emmisinin gızı varımış. Gızını istemiş. O da virmek istememiş. Onun orda bir daş ini var. Orda saz yaparımış, bilmem nöğürüymüş. Gızı virmeyince biraz yakımlar yakmış. Babasına yalvarıp yakarmış. Amıcası virmeyince babası “zorla almak benim şanıma yakışmaz” demiş. Amıca gızına varıp “mesele böyle böyle”

¹ Harun Şeker; **Korualan (Gezlevi/Hadim) Kasabası Folkloru**, S.Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Mezuniyet Çalışması, Konya, 2001, s. 8-9.

dimiş. Kız: “Babam vermezse olmaz” diyince, Ömer de “Ben bu diyarı terk idersem olur” der.

Bugün yok, yarın yok; bugün yok, yarın yok. Aradan epiyi bir zaman geçmiş. O zaman asgeriyede şâir daşıllarımış. Asgeriyede asger şâiri olarak yaparka asgerliğini yapmış. Şimdi Rusya’da bir yerde Daşkent diye bir yer var. Sonra bitirmiş. Gumandannarı yalvarmış. Yahut mülazımları; o zaman yüzbaşısı, binbaşısı yalvarmış: “Gel şâirlik yap.” Tabi bu terk-i diyar itmiş. Memlekatları gezmiş; gezmedik memleket goymamış. Biraz şiirleri vardı. Bubam ırahmetli, dedem ırahmetli annadıllardı. Sonra bu adam Ege’ye çıkmış. Ege’den devam ederek dolanmış, sonra Elmalı’ya varmış. Elmalı’ya vardığında hasdalanmış. Hasdalandıktan sonra Elmalı’nın öte yanda gelip ölmüş, orda mefat itmiş. Mefat itdikten sonra Gumluca’da deniz kenarında gabiri ordıymuş. Öyle diye annadırdı dedem ırahmetli.... Yalnız orası onnarın yiri dirdi. Şo Helimlerin eveli onnardanımış. Şu belende oturan ha... Belende oturan Helimler bu adamın zürriyetindenmiş. Amma amcasının oğlu, amma gardaşının oğlu. Aşığ Ömer onnardanmış.”

Bütün bunlardan anlaşılıyor ki Hadim’in Gezlevi kasabasında hâlâ kendilerinin Âşık Ömer’in akrabaları olduğunu (Helimler sülâlesi) bilenler yaşamaktadır. Köyde “Gaybî Yeri” denilen yer de Âşık Ömergilden kalmıştır. Burada verilen bilgilere göre asker şâiri olması, diyar diyar dolaşması, Taşkent’de bulunması gibi hususlar da şâir hakkında şimdiye kadar bilinenlerle örtüşmektedir.

Burada bir hususa daha açıklık getirmek gerekiyor: Şâirin doğduğu yer olan Hadim’in Gezlevi (Korualan) kasabasında; Hadim, Ermenek, Bozkır gibi Orta Toroslar bölgesinde arazinin dağlık olması ve ekime elverişli bulunmaması münasebetiyle geçim konusunda yöre halkı sıkıntı içerisindeydi. Daha doğru bir ifadeyle mevcut arazi şartları ekonomik sıkıntılara sebep olmaktadır. Bölgenin bu yoksul insanları geçimlerini temin etmek için zaman zaman senenin büyük bir kısmında başta münbit toprakların bulunduğu Ege bölgesi illeri olmak üzere, İstanbul ve Antalya havalisine çalışmaya giderler. Bu Orta Toroslar yöresinde geçimini sağlamak münasebetiyle çalışmaya, gurbete giden kimseler için

kullanılan bir deyim vardır. Bu deyim “aydıncı gitmek” veya “aydına gitmek”tir. Yörede yaşayan her kime sorulursa sorulsun çalışmak için veya başka sebeplerle memleketinden ayrılan kimse “aydına gitmiştir”. Bu sebeplerden şâirimizin umumiyetle doğduğu yerlerden ayrı olduğu, diyar diyar dolaştığı düşünülünce

Zât-ı cemilemiz ayan edelim
Vatan-ı aslimiz aydın elidir

demesindeki maksadının; kendisinin Aydınli olduğunu değil, devamlı gurbette dolaştığını ifade etmek istemesindedir. Bu hâliyle Âşık Ömer örnek bir gurbet şâiri olarak karşımıza çıkmaktadır. Aydınli değildir. Yöreye mahsus olan “aydına gitmek” deyimini göz önüne alındığında, Âşık Ömer’in yukarıda yer alan, dizelerindeki “aydın eli”nden olduğu şeklindeki ifadesi gurbete çıkma manasında algılanmalıdır. Bu konuda Rıza Fazıl yukarıda değindiğimiz “Âşık Ömer” adlı eserinde metninden örnek verdiğimiz Dombrowsky rivayetine dayanarak Âşık Ömer’in Kırım (=Gözleve)’lı olduğunu kendine göre ispata çalışmaktadır.

Rıza Fazıl’ın iki ciltten meydana gelen bu çalışmasından başka, Taşkent’te Kiril harfleriyle ve Tatar Türkçesiyle neşredilen *Lenin Bayrağı* gazetesinin 26 Kasım 1988 tarihli baskısında yer alan ve Mükremin Şahin tarafından Türkiye Türkçesine çevrilerek *Emel* dergisinde yayınlanan “Âşık Ömer Kitabı Nasıl Hazırlandı”¹ adlı makalesinde eserini hazırlarken istifade ettiği kaynaklar hususunda: “Şunu belirtmek lâzım ki kitabı tertip ederken Âşık Ömer’in yukarıda belirtilen *Bahçesaray Dîvânı*’ndan Türkiye’de Sadettin Ergun tarafından neşredilen *Âşık Ömer Hayatı ve Şiirleri* kitabından, Bulgaristan’da İbrahim Tatarlı’nın hazırladığı *Eski Türk Edebiyatı* isimli derlemesinden, Eşref Şemizâde’nin *Ömür ve Yaratıcılık* kitabından ve diğer menbalardan faydalandı. Bu metaryalların ekserisi merhum Şemizâde’nin arşivinden alındı ve onları bize onun hayat arkadaşı Saide Bodaninskaya takdim etti.” şeklinde bilgiler vermektedir².

¹ Rıza Fazıl; “Âşık Ömer Kitabı Nasıl Hazırlandı”, Hazırlayan: Mükremin Şahin, *Emel*, Sayı: 173, Temmuz-Ağustos, 1989, s.31-33.

² Rıza Fazıl, *agm*, s.32.

Bizim burada yaptığımız araştırmamızda *Rıza Fazıl* ile *Sadettin Nüzhet Ergun*'un çalışmaları karşılaştırıldı. Rıza Fazıl neşrindeki Âşık Ömer'in şiirlerinin hemen tamamına yakınının Sadettin Nüzhet neşrinden alındığı görüldü. Şöyle ki:

Türü	Ortak olan	Yalnız S.Nüzhet'te Bulunan	Sadece Rıza Fazıl'da bulunan
Koşma	57	90	26
Destan	4	4	2
Murabba	10	339	6
Muhammes	12	11	-
Tahmis	-	1	-
Müseddes	6	8	2
Semâî	20	4	11
Şatranç	-	1	-
Müstezad	-	-	4
Muammâ	-	-	3
Beyit	-	-	11
Şarkı	-	-	10
Tekerleme	-	-	1
Müfredat	-	-	1
Gazel	36	63	27
Toplam	145	521	105

Bu karşılaştırmadan anlaşılıyor ki 145 ortak şiirin yanında Sadettin Nüzhet neşrinde yer alan 521 manzume, Rıza Fazıl yayınında yer almamaktadır. Rıza Fazıl'ın çalışmasında bulunup da Sadettin Nüzhet'in araştırmasında yer almayan Âşık Ömer'in şiirleri ise 105 tanedir. Görüldüğü gibi Ömer'in yüzlerce şiiri Rıza Fazıl tarafından alınmamıştır. Bunu araştırmacı: "Bu "Dîvân"ın tahlil edilmesi sayesinde, oradaki bir sıra eserlerin Âşık Ömer'in olmadığı belgelendirildi ve tabii biz onları kitaptan çıkardık."¹ cümlesiyle ifadeye çalışmaktadır. Türk halk şiirinin bütün şekillerini, dîvân şiirinin de bir çok nazım türünü kullanan şâirin manzumelerinin hangi kıstaslarla Rıza Fazıl neşrinde yer almadığı veya

¹ Rıza Fazıl; *agm.*, s.33.

şâirin olmadığı, yazar tarafından belirtilmemiştir. İhtimal odur ki Rıza Fazıl güç bir işe girişmiştir. Üstesinden gelemeyince de yukarıdaki gibi basit bir cümleyle ifade etmeye çalıştığı şekliyle Âşık Ömer'e ait dîvânların nüshalarında yer alan yüzlerce şiiri eserine almamıştır. Bugün bile her cönkte ve çeşitli şiir mecmualarında Âşık Ömer'e âit bir çok manzumeye rastlamak mümkündür. O'nun bir halk şâiri, bir saz şâiri olması münasebetiyle cönklerde ve mecmualarda tespit edilen manzumelerinin bazılarını dîvânında bile göremiyoruz. Demek ki Âşık Ömer'in dîvânına girmemiş belki yüzlerce şiirini daha bulmak mümkündür. Yukarıda söylediğimiz gibi şâirin dîvânlarının ve şiirlerinin içinde bulunduğu cönk ve mecmuaların Türkiye, bilhassa Konya kütüphanelerinde bulunması Âşık Ömer'in Konyalı (Hadim-Gezlevi) olduğu hususunu daha da kuvvetlendiren deliller olarak karşımıza çıkmaktadır.

Rıza Fazıl'ın aynı makalesinde yer alan, hazırladığı iki ciltlik eserinin nasıl hazırlandığı hususundaki şu cümlelerinde de Âşık Ömer'in dili, memleketi hususunda dikkat edilmesi ve üzerinde düşünülmesi gereken düşünceler yatmaktadır:

“Kitabı hazırlamada esas zorluk Âşık Ömer'in Arap ve Fars sözleriyle dolu eserlerini eski Türkçeden günümüze konuşulan Kırım Tatar Türkçesine çevirme hususunda karşımıza çıktı. Bunu yazmamızdaki sebep ise, şâirin eserlerini en geniş okuyucu kitlesine anlaşılabilir tarzda sunabilmek düşüncesi idi. Aydınlarımızın ekseriyetinin bu husustaki fikirlerini yansıtarak, eski dilimiz ve edebiyatımız mütehasısı *Zadla Aksakov* “Yıldız” dergisinin 1985 senesi birinci sayısında derç olunan “Halk Varyeti” başlıklı makalesinde şöyle yazmıştı: ‘Âşık Ömer de kendi devrine, kendi zamanına, adet-ananelerine uygun olarak o devrin başka şâirleri gibi eserlerinde Arap ve Fars dillerinden faydalanmaya mecbur oldu... Bunun için biz Âşık Ömer'in edebî mirasını geniş okuyucular kitlesine, şâirin eserlerini, imkânı olduğu derecede pek değiştirmeyip şimdiki edebî dilimize ve Rusça'ya tercüme ederek ulaştırabilmekteyiz. Ancak bu şekilde biz onu halkımıza ve başkalarına ulaştırabilmekteyiz.’ Mütehasısının matbuattaki bu yaklaşımıyla mesele hem nazari cihetten esaslandırıldı, hem de kitabı

hazırlamada bizim takip ettiğimiz yolun doğruluğu tasdiklendi. Müellifin bahsi geçen makalesinde Âşık Ömer'in eserlerini günümüzün diline çevirmek için verdiği kıymetli tavsiyelere dayanarak şiirlerin satırlarının manasını bozmamaya, şâirin usulünü, şiirin ahengini ve imkânı olduğu derecede dilini ve kafiyelerini muhafaza etmeye gayret gösterildi.”¹

Rıza Fazıl'ın, Âşık Ömer üzerine hazırladığı eseri iki cilttir. Müellif yukarıdaki cümleleriyle anlattığı sebeplerden ve kendi yorumu olan “Çünkü kitabı hazırlamada onu az sayıda elit bir kesime sunmak için değil de, ana dilinde günümüzde yazılmış mevcut eserleri bile okumada zorluk çeken geniş okuyucular kitlesine ulaştırmak maksadı göz önünde bulunduruldu. Ana dilimizi iyi bilen insanlarımız ise Âşık Ömer'in eserlerini kitabın ikinci kısmında orijinal şekliyle okuyabilirler...”² şeklindeki cümleleriyle eserini iki bölümde hazırlamasının (asıl Ömer'in diliyle ve aynı şiirleri Tatar Türkçesine aktarma) sebeplerini ifadeye çalışmaktadır.

Burada ilim âleminin ve okuyucuların şurasını iyi bilmeleri gerekir ki, saz şâirlerinin büyük ustası ve üstadı olarak kabul edilen Âşık Ömer'in dîvân edebiyatı tarzında, aruzla ve gazel, dîvanî, kalenderî, semaî... türlerinde de şiirleri bulunmaktadır ve bunlar sayı olarak da hece ile yazdıklarından oldukça fazladır. Bu durum şâirimizin yeterince edebî ve dinî tahsil gördüğünü göstermektedir. Söz konusu bu türler bugün bile Türkiye'de herkesin anlayabileceği türden kelimelerle oluşturulan edebî mahsullerdir. Yine söz konusu bu şiirlerde kullanılan Arapça ve Farsça kelimeler de tarih boyunca Türkçe kelimelerle yan yana kullanılan ve artık bizim olmuş, başka ve daha yerinde bir ifadeyle “fethedilmiş” kelimelerdir. Bugünün Türkiyesinde bile hemen hemen hepsi halkımız tarafından kullanılan, Rıza Fazıl'ın halk anlamıyor diyerek Kırım Türkçesine (Kırım Tatar Türkçesi) aktardığı bu kelimeler 17. asır Osmanlı Türkçesi göz önünde bulundurulduğu zaman çok sade, halkın kullandığı kelimeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kelimeler Osmanlı Halk Türkçesinin (avamın) kelimeleridir. Ayrıca şunu da vurgulamak

¹ Rıza Fazıl: “Âşık Ömer Kitabı Nasıl Hazırlandı”, Hazırlayan: Mükremin Şahin, **Emel**, sayı: 173, Temmuz – Ağustos, 1989, s. 31 - 32

² Rıza Fazıl, **agm.**, s.32.

gerekir: Bir şâir Kırımlı olacak, çocukluğu ve gençlik yılları Kırım'da geçecek, Tatar Türkçesini bilecek; fakat eserlerinde kendi ana dilinin özelliklerinden bir tanesini bile korumayacak, yansıtmayacak veya buldurmuyacak. Böyle bir durumun imkânı yoktur. Bilindiği gibi Türk lehçelerinin tasnifini yapan bilim adamlarının çoğu Kırım Tatar Türkçesinin özellikle sahilde konuşulan kısmını Batı Türkçesinin (Oğuz grubu) bir kolu gibi göstermektedirler.¹ Azeri Türkçesi, Türkmen Türkçesi, Gagavuz Türkçesi ve Türkiye (Osmanlı) Türkçesi, Batı Türkçesini oluşturan dört temel lehçedir. Oğuz ağzına dayanan bu lehçeler arasında bilhassa ağızlarına inince bir çok ses ve yapı farklarının olduğu görülür. Bu cihetle Kırım Tatar Türkçesinin de kendisine has ağız özelliklerinin olduğu bir gerçektir. Dîvân Edebiyatı eserlerinde kendi ağız özelliklerini şairler yansıtmayabilirler. Ancak bilhassa halk şairlerinin kendi ağız özelliklerinden işaretler, izler vermeleri beklenirdi. Âşık Ömer'in şiirlerinde bu izleri göremiyoruz. Bütün bunlardan şu neticeye varmak mümkündür: Âşık Ömer Türkiye Türkçesiyle yazmıştır. Kendi memleketinin, ait olduğu, doğduğu memleketinin diliyle yazmıştır. O Anadoluludur.

Rıza Fazıl gibi Âşık Ömer'i Kırım'a dayandırmak isteyen ve daha önce de söylendiği gibi *Âşık Ömer* adlı bir kitabı Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları arasında neşreden bilim adamlarımızdan Prof. Dr. Şükrü Elçin'in de bu husustaki görüş ve düşüncelerinde yanıldığı görülmektedir. Bu bakımdan Prof. Dr. Şükrü Elçin'in Âşık Ömer'in Kırım - Gözleve'den olduğu hususundaki düşüncelerine ve yazdıklarına katılmadığımızı belirtmek isteriz. Prof. Dr. Şükrü Elçin'in bizim benimsemediğimiz fikirleri şöyledir:

1. Âşık Ömer'in doğum tarihi hususunda bilim adamlarının birleştiği tarih 1619'dur. Server Trupçu bu tarihi, Dombrowsky rivayetine dayanarak 1621 yılı olarak göstermektedir.² Şâirin ölüm tarihi, Mevlânâ Müzesi Kütüphanesi'ndeki divânda verilen ve Sadettin Nüzhet Ergun neşrinde yer alan:

¹ R.R.Arat, Türk Şivelerinin Tasnifi, Türkiyat Mecmuası, X, 63-139.

² Prof.Dr. Şükrü Elçin, *age.*, s.3

İşidüp ben de vefâtın ana didüm târih
Ola Âşık Ömer'ün cilvegehi adn-i Celîl ¹

beytinden çıkarılmaktadır ve bu tarih de 1119/1707'dir. Bu durumda şâirimizin yaşadığı asır bilindiği gibi 17. yüzyıldır. 18. yüzyılın hemen başlarında da ölmüştür.

Prof. Dr. Şükrü Elçin, Âşık Ömer'in:

Nevbahâr eyyâmı irdi her taraf buldu revâc
Asker-i İslâma arsa sahn-ı sahrâ-yı Muhaç

Gâhi Ak'da gâhi Kara'da gezdim
Rumelin dolaştım Temeşvar'a dek

beyitlerini vererek “mısralarında görüleceği üzere Macaristan boylarına kadar ordu ile birlikte seferlere katılmıştır.”² demektedir. Prof. Dr. Şükrü Elçin'in burada söylemek istediğini anlamak pek de güç olmasa gerektir. Cümleden anlaşılan Âşık Ömer'in Mohaç ve Temeşvar seferlerine katıldığıdır. Gerçek olan şudur ki Mohaç Seferi Kanuni Sultan Süleyman zamanındadır ve tarihi de 1526'dır. Temeşvar Kalesi'nin zaptı da yine aynı hükümdar zamanındadır (1552), yüzyıl olarak da 16. asırdır. Verilen beyitlerde “akda” ve “ karada” kelimelerine özel isim muamelesi yapılarak baş harfleri büyük yazılmıştır, sonlarına getirilen bulunma hali ekleri de kesme (') işaretiyle ayrılmıştır. Bize göre ak, “deniz” kara da “toprak” anlamlarında olmalıdır.

2. Burada üzerinde durulması gereken bir mesele daha vardır. O da Âşık Ömer'in, Şerifî adlı bir edebiyatçı ve şâirin öğrencisi olması ve ondan edebiyat dersi alması hususudur.

Tezkire sahibi Safâyî, Şerifi hakkında: “İklim-i Kırırmda zuhur etmiş, İstanbul'a gelerek tahsilini tamamladıktan sonra Rumeli'de bazı kazalarda kadılık yapmış, Arapça bilen, nesir yazmağa ve şiir söylemeğe

¹ Sadettin Nüzhet Ergun, *Âşık Ömer –Hayatı ve Şiirleri*, 1936, s.12.

² Prof. Dr. Şükrü Elçin; *age.*, s.13.

muktedir” gibi bilgiler vermektedir.¹ Bu şâirin Âşık Ömer’in hocası olduğunu ileri süren de Server Trupçu’dur.² Server Trupçu’nun verdiği bilginin de bildirilen hiçbir dayanağı bulunmamaktadır. Burada Ömer’in edebiyat hocası olarak gösterilen Şerîfi’nin, Âşık Ömer’in “Şâirnâme”sinde

Şerîfi değil mi cümleye üstâd
Ol değil mi bizi eyleyen irşâd
Hâşimî şî’rine verdi özge dâd
Birbirin yegreği Kandî, Lisânî³

şeklinde geçtiğini görüyoruz. Bir kimsenin başka birisini irşad etmesi için muhakkak onun öğrencisi olması gerekmez. Eserler de insanı irşad edebilir.

Bildiğimiz ve araştırdığımız kadarıyla Kıımlı Şerîfi’nin hayatı ve eserleri hakkında fazla bir bilgi yoktur. Bilinen, onun bir atalar sözü destanının olduğudur. Rıza Tezkiresi’nde onun 1639 yılında öldüğü yazılıdır.⁴ 1619 yılında doğan, çocukluğu ve gençliği sefalet ve yokluk içerisinde geçen Âşık Ömer’e Şerîfi tarafından ders verilmiş olması pek akla yatkın görünmemektedir, bu çok zor bir ihtimaldir. Yukarıda söylediğimiz gibi irşad edilme eserle de olabilir. Bu hususta ileride Âşık Ömer’in şiiirlerinin tamamını vereceğimiz cönk’ün 10 varlığında yer alan

Hamdülillah **Şeyh Kâmil** beni irşâd eyledi
Hak habîbi hürmetine gamdan âzâd eyledi
Aklımı yağmaya virdi gönlümü yâd eyledi
Mâsivâdan ictinâb itsem gerekdir âkibet

¹ Ş. Elçin, *age.*, s. 8.

² Ş. Elçin, *age.*, s. 8.

³ Sadettin Nüzhet Ergun, *age.*, s. 433.

⁴ Ş. Elçin, *age.*, s.8.

dörtlüğünde de Âşık Ömer kendisini irşad edenin Şeyh Kamil olduğunu söylemektedir. Görüldüğü gibi Âşık Ömer'i irşad edenlerin de dikkatli bir şekilde ele alınması gerekmektedir.

Âşık Ömer'in doğumu hakkında Prof. Dr. Abdulkadir Karahan'ın belirttiği tarih 1651'dir.¹ Fuad Köprülü ise kesin bir tarih vermeyerek 17. asrın ilk yarısının sonlarını göstermektedir.² Şâirin doğum tarihini bu şekilde kabul edersek 1639 tarihinde vefat ettiği bilinen Şerîfi'nin öğrencisi olamayacağı açıkça görülecektir. Gerek Dombrowsky'nin, gerek Server Trupçu'nun ve gerekse Eşref Şemizâde'nin şâirimizin doğum yeri ve memleketi hakkındaki iddiaları, elimizdeki mevcut bilgilere ve belgelere dayanarak yeniden dikkatli bir şekilde incelenmeğe muhtaçtır. Ötüken-Söğüt tarafından yayınlanan Büyük Türk Klâsikleri adlı esere Âşık Ömer maddesini yazan halk edebiyatı profesörü Saim Sakaoğlu, Âşık Ömer hakkında eski yayınlardan bilgiler aktarmakta ve bu hususta kesin bir yargıda bulunmamaktadır.³

Bütün buraya kadar verdiğimiz bilgilerden şu sonuçları çıkarmak mümkündür:

1. Âşık Ömer saz şâirlerinin ustası olarak bilinmektedir. 17. yüzyıl şâiri olan Ömer'in doğum tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte araştırmacılar 1619 tarihinde ittifak etmişlerdir. Köprülü asrın ilk yarısının sonlarını göstermekte, Abdülkadir Karahan da 1651 tarihini vermektedir.

2. Âşık Ömer, Aydınli değildir. Şâirin "Vatan-ı aslimiz aydın elidir" mısraından maksadı, daime gurbette olduğunu ifade etmek istemesidir.

3. Şiirlerinde işlediği konulardan, dîvân şiiri tarzındaki manzumeleri ile aruzu ustalıkla kullanmasından ve dîvân edebiyatı mazmunlarını işlemesinden anlaşılacağı üzere küçümsenemeyecek ölçüde tahsil gördüğü anlaşılmaktadır.

¹ A. Karahan; "Âşık Ömer", **TDV İslâm Ansiklopedisi**, Cilt: 4, s.1.

² Fuad Köprülü; *Türk Sazşâirleri*, s.254.

³ Saim Sakaoğlu, "Âşık Ömer"; *Büyük Türk Klâsikleri Altıncı cilt*, İstanbul 1987, s.83-86.

4. Hadim'in Gezlevi kasabasından derlenen Âşık Ömer'in efsânevi hayatı (Hayri Yıldız anlatımı) ile Dombrowsky rivayetinin örtüşen noktaları vardır. Bunlar şâirin hayatı hakkında ayrı ayrı yerlerde tesbit edilen hayat hikayeleridir.

5. Yine Hadim'in Gezlevi kasabasında hâlâ Âşık Ömer'in sülalesinden olduğunu (Helimler sülalesi) söyleyenler vardır. Kasabanın ileri gelen yaşlıları şâirin kendi köylerinden olduğunu ifade ettiklerine ve köy içerisindeki bazı mevkilerin Âşık Ömer sülalesine ait olduğunu belirttiklerine şahit oluyoruz.

6. Âşık Ömer'in kullandığı dil 17. yüzyıl Türkiye Türkçesi (Osmanlı sahası avam dili)'dir. Onun dilinde şâirin memleketi olarak iddia edilen Kırım'da kullanılan Kırım-Tatar Türkçesine ait hiçbir özellik bulunmamaktadır.

7. Yukarıda geniş olarak verdiğimiz bilgilerden ve bilim adamlarımızın araştırmalarından anlaşılacağı üzere Âşık Ömer'in doğduğu yerin Kırım-Gözleve olmadığı, Konya'nın Hadim ilçesine bağlı Gözleve=Gezlevi (yeni ismi Korualan) olduğu anlaşılmaktadır.

Verdiğimiz bu bilgilerden ve yaptığımız araştırmalardan şu sonuç çıkmaktadır: Âşık Ömer üzerine yapılan çalışmalar yetersizdir. Şâirin memleketi, doğumu, şiirleri, tam tekmil bir dîvânının ortaya çıkarılması gerçeğiyle karşı karşıyayız. Bunun için fazla zaman kaybedilmeden şâir ve eserleri üzerine bir araştırmacının doktora seviyesinde yapılması gerektiği kanaatindeyiz.

Yukarıda şâirimiz Âşık Ömer'in mevcut dîvânının nüshalarından ve bu hususta yayınlanan eserlerden bahsetmiştik. Ayrıca iki binin üzerinde şiiri bulunan şâirin çeşitli şiir mecmuaları ile hemen hemen her cönkte şiirlerinin bulunduğunu da belirtmiştik. Bizim bu yazımızdaki maksatlarımızdan birisi de şâirin bir cönkte tesbit ettiğimiz az sayıda olmayan (27 manzume) şiirlerini edebiyat alemine kazandırmaktır. Bugün Prof. Dr. Kemal Yavuz'un şahsî kütüphanesinde bulunan ve Karaman-Ermenekli Mustafa Barçın tarafından kendisine hediye edilen bu cönk 121 varaktan oluşmaktadır. Baş kısmında elliiki (52) şiiri eksik olan cönkün son kısımlarındaki eksiklikler tespit edilememektedir. Cönkte 185'in üzerinde şâire ait 9'u müfret 659 şiir vardır. Cönk üzerinde

Erzurum Atatürk Üniversitesinde Orhan Yavuz (1979) ve Yaşar Tava (1986) tarafından lisans tezi çalışması yapılmıştır.

İşte Âşık Ömer'in söz konusu cönkte tesbit ettiğimiz bu manzumeleri şunlardır:

1

2a Ne sebebden bilmezem ey mehlîkâ küstün bana
Suçumu bildir de öldür dilberâ küstün bana
Gayrı cürmüm bilmezem ben severem Mevlâ bilir
İtmek için bendene cevır ü cefa küstün bana

Böyle istignâlara şâhım nedir âyâ sebep
Bî-vefâlık semtidir itdiklerin fi'l-cümle hep
Dil-rübâlar içre bilmem böyle mi âdet acep
Olmuş iken tâ ezelden âşına küstün bana

Ey ÖMER bir söz yeter âlemde insan olana
Minnet etmez ehl-i dil beyhûde nâlân olana
Barışalım ey cânânım düşmez müselmân olana
Söyle lutf it ben güzel n'itdim sana küstün bana

2

2b Bendeni bu sihr ile meftûn idersin âkibet
Cevrinizle dertli sînem hûn idersin âkibet
Bendeni terk eyleyüp sen yâr olursun gayrıla
Hasret ile hâtırım mahzûn idersin âkibet

Bilmedim ey kanlı zâlim ben ne günâh işledim
Kirpiğin tîr eyleyip bu dertli sînem şişledim
Durmadın ahdinde zâlim sen cefâya başladın
Âşıkın öldürmeğe kânûn idersin âkibet

İçirip aşkın şarâbın bendeni mest eyledin
Gayrılarla yâr olup düşmânımı dost eyledin
Hançerin üstüme çekip cânıma kast eyledin
Bu elif kaddim büküp dal nun idersin âkıbet

Her kaçan karşıma çıksa şîveler eyler güler
Darılıp hışma gelirse dertli bağrımı deler
Sen dimişsin şehrimizde durmasın ÂŞIK ÖMER
Akıdıp çeşmim yaşın Ceyhûn idersin âkıbet

3

3b Nâle iken gonca-i efgânım aldın ey felek
Bir lebi gonca yüzi gülşânım aldın ey felek
Yâ nice ben zâr ile feryâd ü efgân etmeyim
Varım aldın yârim aldın şânım aldın ey felek

Ey felek derd ü gamınla gönlümü şâd etmeyim
Haşre dek iylik ile ben ismini yâd etmeyim
Dest-i zulmandan senin ben nice feryâd etmeyim
Bir adâlet sâhibi sultânım aldın ey felek

Sabr iderdim her belâya Hazret-i Eyyûb gibi
Yüz sürerdim eşiğine dâimâ cârub gibi
Vaktidir bu gözlerim kan ağlasın Yakûb gibi
Mısır içinde Yûsuf-ı Ken'ân'ım aldın ey felek

Ş'ol gedayım şevket-i Dârâ'yı virsen istemem
Gerçi Mecnûn'um dil-i Leylâ'yı virsen istemem
Dir ki ÖMER hâsılı dünyâyı virsen istemem
Cânım alsan gam yemem cânânım aldın ey felek

4

5a Aşk elinden gâhi menzil gâhi ayıklardanız
Dönmeyiz ikrârımızdan kavle sâdıklardanız
Ol sebebden hâb-ı gaflet görmez oldu dîdemiz
Yârin hayâl-i aşkıyla biz uyanıklardanız

- 5b** Yorulup aşkın yolunda kaddimiz dal eyledik
Ehl-i dil kâmillere çok temz ü ikbâl eyledik
Soyunup aşk tekkesinde cismimiz kal eyledik
Bulle-i aşk içre her dem bağı yanıklardanız
- Hak kerîmdir rahmetinden kulların itmez cüdâ
Muntazır olmak gerekdir lutfına bay u gedâ
Çok şükür virdi bize bu ilmîni Bâr-ı Hudâ
Şakırız bülbül misâl gülzâra lâyıklardanız
- Ölmeden bâri murâda irmek ister gönlümüz
Bâğ-ı İrem güllerinden dermek ister gönlümüz
Hak müyesser eyleyeydi görmek ister gönlümüz
Dir ki ÖMER rûz u şeb dîdâra âşıklardanız

5

- 10a** Ey gönül bağırim kebâb itsem gerekdir âkıbet
Ağlayıp çeşmim türâb itsem gerekdir âkıbet
İsmi virdimdir dilimde âşıkım ol şâha ben
Bu aşka kendim harâb itsem gerekdir âkıbet
- Hamdülillah Şeyh Kâmil beni irşâd eyledi
Hak habîbi hürmetine gamdan âzâd eyledi
Aklımı yağmaya virdi gönlümü yâd eyledi
Mâsivâdan ictinâb itsem gerekdir âkıbet
- Cânımı atmak tenimde bir melek var kasdına
Öyle midir emr-i Hudâ eyle hücûm üstüme
Cürm-i isyân defterin bir gün sunar şâh destime
İtdiğim işden hicâb itsem gerekdir âkıbet
- Ey ÖMER gel bu nasîhat pendimi gûş eyleyip
Çeşmini her demde rihlet semtine duş eyleyip
Sâkiyâ bezm-i ezel peymânesin nûş eyleyip
Meskenim âhir türâb itsem gerekdir âkıbet

6

- 10b** Yalınız bir ben değil bay u gedâ sultan melîl
 Ayn-ı ibretle nazar kılsan cem'-i irfân melîl
 Yâ İlâhî bu ne haldir irmedim bu sırra ben
 Âlim ü dâna melîl câhil melîl nâdân melîl
- Kimisi mey ile mahbûb ile sürmekte demi
 Baykuşu gör virdi çeker vîrânlıkda mâtemi
 Çün seherde bülbülün efgânı tutmuş âlemi
 Bağbân hayretde kalmış gül güler gülşen melîl
- Görmemiş hiç kimse ebed pîşe-i gamdan emân
 Arz ider bana kasâvet her kaçan açsam dehân
 Bâb-ı rahmetde çıkup Havvâ vü Âdem tûbâdan
 Muntazır ardınca kaldı Cennet-i Rıdvân melîl
- Rabbenâ her işimiz dâim muvâfıkdır sana
 Şevkin ile kudretinle hiç akıl irmez ana
 Rahm olup İblîs-i merdûd gitdi tâvûs bir yana
 Yüzü üzre İsfahan'a irdi şol yılan melîl
- Ben sanırdım derd-mend Âşık Ömer mâtem çeker
 Gussadan âzâde yokmuş bu cihân içre meğer
 Ben bugün bir şeyhe vardım Mısır ilinden ne haber
 Didi kan ağlar Züleyha Yûsuf-ı Ken'ân melîl

7

- 10b** Oldı ervâhdan musavver cümle insân ibtidâ
 Nûr-ı A'zam hürmetine buldı ihsân ibtidâ
 Geldi bu fânî cihâna basdı toprağa kadem
 Şimdi zâhir oldı tasdîkî îmân ibtidâ
- Cümle âlem halk olunmağa sebep oldı o nûr
 On sekiz bin âlem anın aşkına buldı sürûr
 Arş u kürsî levh ü kalem Rıdvân-ı Cennet'e hûr
 Aşkına yâr itdi anun kurdı divân ibtidâ

- 11a** Suffe-i sadrında her dem âşıkın eyvânı var
Çün hakikat bülbülünün aşk gibi gülşânı var
Pes bilir anlar bu sırrı her kimin îzânı var
Nûr-ı kandil içre ervâh kıldı devrân ibtidâ

Dir ki ÖMER şevkiyâ devrân-ı aşk vir bir safâ
Bulamaz bu zevkî bir dem nice bilsin bî-vefâ
Zikri ta'lim eyledi ashâbına çün Mustafa
Hem Ebûbekr ü Ali'den kıldı erkân ibtidâ

8

- 14b** Sohbeti dem dem demi dem dem demi imrendirir
Vuslatı em em emi em em emi imrendirir
Kaddi kâmet kâmet-i kâmet kıyâmet gösterir
Şöhreti fem fem femi fem fem femi imrendirir

Viridi hayret hayreti hayret seri seyrân ider
Merdi gayret gayreti gayret seri uryân ider
Viridi hasret hasreti hasret seri püryân ider
Hurkati nem nem nemi nem nem nemi imrendirir

Râhı rehber rehberi rehber serâser duş olur
Âhı server serveri server zülâli nûş olur
Cehli kevser kevseri kevser berâber nûş olur
Şerbeti zem zem zemi zem zem zemi imrendirir

Ey perî kan kan kanı kanda nezâket var imiş
Serserî ten ten teni tende harâret var imiş
Ey ÖMER sen sen seni sende fesâhat var imiş
Kuvveti cem cem cemi cem cem cemi imrendirir

9

- 15b** Sen seni sanma melîl ey dil bütün dünyâ melîl
Herkesi itmektedir bir hâl ile sevdâ melîl
Geldiler dünyâya çün Âdem zelîl Havvâ melîl
İntizâr üzre kılupdur Cennetü'l-Havrâ melîl

Her şükûfeyle derûn-ı bâğı hoş şöhrettedir
 Dâr-ı bağrın dâğa yakmış âteşi sûrettedir
 Goncanın ağızı açık kalmış acep hayrettedir
 Gülşen-i firkatde ağlar bülbül-i şeydâ melîl

16a Var mı görmüş hâb-ı gamdan âşıkın uyandığın
 Aşk zincirin çeken dîvânenin uslandığın
 Bezmede şem'in görüp başında otlar yandığın
 Üstüne perler yakar pervâne-i pervâ melîl

Kavl açıp bâb-ı elemden hasb-i hâlim söyledim
 Söyledim amma gene dîvâne gönlüm eğledim
 Aşk vâdisin ben bu gün sabrıla seyrân eyledim
 Bakdım ol Mecnûn-ı sergerdân gezer Leylâ melîl

Ey ÖMER var mı bu hikmet defterinde kâf ü nun
 Pes belî bir noktadır bunca dekâyıklar bugün
 Gör nice sâbit olupdur akla geldi kâf u nun
 İrmedi akli ana akdı yidi deryâ melîl

10

20b Şad olup gülmek murâdım bana gam elvermedi
 İçmişim aşkın dolusun bana câm elvermedi
 Dost ile tenhâ buluşdum bir-murâd almak için
 Esti rüzgâr-ı muhâlif bu eyyâm elvermedi

Elâ gözlü şirin dilber aldın aklım al-ıla
 Ellere meyil virirsin beni aldın dil ile
 Sen giyin yeşilli zîbâ ben bir gömlek şâl ile
 Ey ağalar fikre vardım iltişâm elvermedi

Tâ ezelden durmaz akar bu dîde yaşım benim
 Kavgadan hiç hâlî değil bu garip başım benim
 Bir güzele müpetelâyım figândır işim benim
 Hercâiden gözüm korkdı bana kâm elvermedi

Elâ gözlü şîrîn dilber ellere göğsün açar
 Böyle bir dilber olupdur ÖMER'in bağrın biçer
 Bir güzel nerde görürsem durmuyor benden kaçar
 Meger ismim tebdil idem bana nâm elvermedi

11

27b Gam çekme ey gönül cevri iderse yâr
 Cevri âdet tab-ı dilberân olur
 Geçer bu güzellik kalmaz yâdigâr
 O da itdiğine peşimân olur

Her âşık anlamaz benim hâlimden
 Gayret kuşağını çözmem belimden
 On yıl kürek çekmek gelir elimden
 Var mıdır benimlen imtihân olur

Dâimâ medhimi ider sâdıklar
 Beni zemmeylesin ko münâfıklar
 İltifât itdiğin yeni âşıklar
 Hep küseler sana bir zamân olur

Bir karar kılmazmış feleğin cevri
 Bilinir her kimin itdiği uğrı
 Bu ÖMER kuluna itdiğin cevri
 İşidirler bir gün dâsitân olur

12

33b Bir servi dalında kıldım nazarım
 Cennet'de Tûba'yı görmezden evvel
 Kaşların mihrâbın tavâf eyledim
 Kâbe-i ulyâyı görmezden evvel

Aşkî olmayanı insân sanırdım
 Gördüğüm boncuğu mercân sanırdım
 Bu aşkı bilmezdim âsân sanırdım
 Başımda sevdâyı görmezden evvel

Hûdâm halk eyledi bu cân u teni
Ya nice beslemez ölünce beni
Ana rahminden virdi kismetim ganî
Bu fânî dünyâyı görmezden evvel

Herkesin hakkını helâl virmişdir
Muhammed'dir karar üzre kılmışdır
Bu fânî dünyâda neler görmüşdür
Âdem'i Havvâ'yı görmezden evvel

ÂŞIK ÖMER ister vasl-ı cânânı
Hebâdır dimişler geri kalanı
İstemem Cennet'de hûr u gilmânı
Hazret-i Mevlâ'yı görmezden evvel

13

61a Âşıkım ter ruhları dildâr elinden ağlarım
Mansur'um zülfi ucundan dâr elinden ağlarım
Gel benim cânım didikde cânıma kasd eyledin
Âşıkın kadrini bilmez yâr elinden ağlarım

Arz-ı hâl itdikçe tenhâ hâlimi sultânıma
Cânıma minnet idip cânlar bağışlar cânıma
Bilirim âr eylemez gelmek efendim yanıma
Ona ş'ol mâni' olan ağyâr elinden ağlarım

Ehl-i diller arasında yokdur akranım eşim
Efendime dî-zâr her dem dökeyim kanlı yaşım
Yâr için meydân içinde sürünür bir gün leşim
Ölürüm bu yâr için ben âr elinden ağlarım

Dir ki ÖMER suç urup âmâne mâlı coşmuşum
Dilrübânın cefâsından kan olup ben pişmişim
Ne acâib tâlihîm var ben lisâna düşmüşüm
Yâ İlâhi bülbül olam hâr elinden ağlarım

14

62a Zahmın ey dilber dil-i nâlâna olmuş olmamış
Cân sana meyl itdi meylin cânâ olmuş olmamış
Şimdilik gökden yağar yerden biter âşık sana
Hâcetin mi ben gedâ dîvâne olmuş olmamış

Dilberâ ögmüş yaratmış seni Hallâk-ı Ezel
Dest-i kudretle çekipdir alınâ hat Lem-yezel
Şem'-i ruhsârına hiç bir vech ile yaklaşımaz el
Tutalım âlem kamu pervâne olmuş olmamış

Derdmend ÂŞIK ÖMER çeksin bu hicri haşre dek
Kim sana bir vechile bilmem neden geçmez dilek
Bâğ-ı hüsnünden sulu şeftâli virsen ey melek
Hastadır gönlüm kopar bir dâne olmuş olmamış

15

64b Ey melek-sîmâ benimle âşinâ olmak neden
Çünkü ol bî-vefâsın sen yüzüme gülmek neden
Şimdi bilsem sen nedendir benden uzak olduğun
Çün bana rahm eylemişsin aklımı almak neden

Ey gönül sen sanma kim dilber seven sürer safâ
Bu yola bel bağlayan âşık çeker dâim cefâ
Bu zamâne hûblarında asla yokdur hiç vefâ
Kadr ü kıymet bilmeyen dildâra kul olmak neden

Dir ÖMER makbûl değildir bî-vefâsı dilberin
Sen heman cehd eyle olma mübtelâsı dilberin
Çün cefa vü cevrine değmez bahâsı dilberin
Gördüğün hercâyiyi kendine yâr etmek neden

16

- 67b** Cevr itme gönül nahl u budağın çürüdürsün
Mahsûlümüzi meyve-i sağın çürüdürsün
- Var yâr ile gül bağçesine cünbüş it amma
Tâze gül ile urma yanağın çürüdürsün
- Sen mest-i mül oldukça alıp yanına yâri
Öp ruhlarımı amma dudağın çürüdürsün
- Ey hâce mehrûya okut ilm-i vefâyı
Mengûşe gibi çekme kulağın çürüdürsün
- Ey ÂŞIK ÖMER bağçe-i hüsnüne nazar kıl
İnce belini sıkma kuşağın çürüdürsün

17

- 68a** Ey zâğ-ı siyâh sevgili ra'nâdan ırak dur
Âşık olamazsın o sevdâdan ırak dur
- Âşık geçinir hem güle bir bülbül-i şeydâ
Kânûn değil ol gonca-i ra'nâdan ırak dur
- Hem dahı sakın dalına etrâfi tikendir
Dokunma gülsitâna temâşâdan ırak dur
- Mecnûn geçinir ÂŞIK ÖMER genc için ammâ
Her birisi aşkı âlî Leylâ'dan ırak dur

18

- 69b** Her dilbere bir âşık hayrân olagelmiş
Bülbül güle gül bülbüle mihmân olagelmiş

Cevr itme güzel başın için bende-i câna
Bî-çâre olan âşika ihsân olagelmiş

Mağrur-ı cihân olma sakın devlet-i hüsne
Mağrûr olanın âhiri vîrân ola gelmiş

Dîvâne diyü ÖMER'e gel eyleme isnâd
Dilber sevenin aklı perîşân olagelmiş

19

71b Eğlenmek için bu dil-i mahzûn püser ister
Kavgasız iken başına şimdi keder ister

Dilber seveyim dirsene eğer zahmete katlan
Bend itmek için semtine gâhî sefer ister

Ferdâ güzeli fend eylesen ele getirsen
Pâyına yüzün sürmeye mahfîce yir ister

Ben de severim bir güzeli kâbili olsa
Karınları tokdur gazele sîm ü zer ister

Dünyâ dolusu varlığın olsa tükedirler
Dir ki bu ÖMER elde katı çok hüner ister

20

77b Ey nûr-ı basar vuslatı düşlerde görürsün
Ak üzre kara yazımı defterde görürsün
Vakt ola nişânım kara yirlerde görürsün
Şimden girü cânâ beni sen nerde görürsün
Bir burda meğer bir dahı mahşerde görürsün

Sevdâ-yı muhabbet bana baksan neler itdi
 Dil murgı havalandı uzak yollara gitdi
 Hasret elemi, el sitemi cânıma yitdi
 Şimden girü cânâ beni sen nerde görürsün
 Bir burda meğer bir dahı mahşerde görürsün

Gönlüm gam ile hoş geçinir dem senin olsun
 Gönlümce olan meclis-i mahrem senin olsun
 Unut ÖMER'i büsbütün âlem senin olsun
 Şimden girü cânâ beni sen nerde görürsün
 Bir burda meğer bir dahı mahşerde görürsün

21

79a Gel gâhî güzel hüsnüne hayrân olayım ben
 Bülbül gibi gül rûyına nâlân olayım ben

Sen gibi efendim var iken şûh-ı cihânda
 Lâyık mı sana aşkıla uryân olayım ben

Kes başımı dök kanımı sen eyle mürekkep
 Kalem tutan ellerine kurbân olayım ben

Bî-çâre ÖMER kuluna gel kerem it şâhım
 Kapunda senin hâk ile yeksân olayım ben

22

83a Yeter nâz eyledin dilber ne buldun bu cefâlarla
 Beni öldürdün ey zâlim mülûkânî edâlarla

Gel tabîbim doğru söyle dil-i mahzûnı şâd eyle
 Neden düşdi lebin böyle şarâb-ı eşkıyâlarla

Düşer mi şânına cânım alırsın rûz u şeb âhım
 Niçün konuşmadın şâhım gedâ-yı mübtelâlarla

Ciğerciğim kebâb itdin gözüm yaşın şarâb itdin
Bu aşkınla harâb etdin sen âlemde sefâlarla

ÖMER'dir dillere zâhir güzeller sevmeye mâhir
Beni uğratdılar âhir belâ-yı iftirâlarla

23

- 85a** Hudâ-girü vaslınla cüdâ düşdüm nigârımdan
Felek hışm itdi ayırdı beni gül yüzlü yârımdan
- Benim gönlüm de budur ki senin yolunda ey dilber
Melâmet hırkasın giyüp geçem nâmûs u ârımdan
- Ölem bir gün yatam yire tenim türâb ola küllî
Muhabbet kokusu gele yel esdikçe mezârımdan
- Beni bu ayrılık odı be-gâyet yakdı yandurdı
Tütünüm göklere çıkdı felek tutuşdı nârımdan
- Bu ÂŞIK ÖMER'in vâhı çıkupdur göklere âhı
Seher vaktinde vallahi sakınıp âh u zârımdan

24

- 85a** Felek âkıbet ayırdı beni rûh-ı revânımdan
Ki sabra kalmadı tâkat ki geçmiş katl ü kanımdan
Melâmet şehrine vardım çıkup gönlüm diyârından
Bir selâm gelmedi gitdi bana gül yüzlü yârımdan
- Olup ağyâr ile her dem idüp zevk u safâlarla
Geçti ömrüm âhir oldı ne dürlü pürcefâlarla
Bana mı kaldı âlemde konuşmak bî-vefâlarla
Şikâyetim adûlardan hem ol kaşı kemânımdan
- Hudâ'nın ihsânı çokdur ağladır güldürür bir bir
Çıkıp seyr eylesem gezsem küşâde bağların bir bir
Hemen terk-i diyâr itsem dolaşsam çölleri bir bir
Haberdâr olmasın kimse benim nâm u nişânımdan

ÖMER medh eyle dilberi hûblar içre salâdır bu
Tâ kıyâmet haşr olunca çekilen bir belâdır bu
Dilberin selâmın alsam dimezler mübtelâdır bu
Cümle âlem âciz kaldı benim âh u figânımdan

25

101b Gamından ey saçı leylâ yitirdim akl-ı mecnûnum
Sana insâf vire Mevlâ bilirim hâl-i diğ er-gûnum

Metân cân değer vaslın hûrîdür yâ melek aslın
Bu dünyâda senin mislin bulunmaz kadd-i mevzûnum

İki kaşın hilâl olmuş iki çeşmin celâl olmuş
Kızarmış rengi al olmuş nedendir rûy-ı gülgûnum

Seçilmez ruhların gülden dü zülfün bûy-ı anberden
Çıkarma hâtırım dilden sevin sin kalb-i mahzûnum

ÖMER dir yara bağlarsın firâkın sîne dağlarsın
Demidir kan yaş ağlarsın demadem çeşm-i pürhûnum

26

102a Ne zulm itdin bana dilber felek cânânım aldıldım
Dirîğâ bir güneş tal'at meh-i tâbânım aldıldım
N'ola yanıp yakılsam nâr-ı hicrânın ile her dem
Bütün dünyâ değer bir âfet-i devrânım aldıldım

O servin rûzu u şeb gitmez hayâli dîdeden bir an
Benim yaram onulmaz bitmez olmaz derdime dermân
Zihî zulmetde kaldım ben gedâ-yı serv-i Süleyman
Dirîğâ hasretâ sultân-ı âlî-şânım aldıldım

Cünûnum görmeyelden gözlerim ol serv-i handânı
Gönül bülbül gibi artırmada feryâd ü efgânı
Firâkımdır sabâya virdim evrâk-ı perîşânı
Kara yüzlice ben bir defter-i dîvânım aldıldım

ÖMER eydür sakınırdım doğan günden esen yelden
Cüdâlık n'olduğun yâ ben bilir miydim ezellerden
Yitirdim gitdi bilmezlikle ömrüm varını elden
Dahı merd-i hüner olalı bir fidânım aldirdim

27

106b Ne cânlar girü kalmış bir misâfirhânedir dünyâ
Harâbatdır harâb olmuş bütün vîrânedir dünyâ

Şerâdır mekrine yanma yüzüne güler aldanma
Sen anı insana sayma sakın bî-gânedir dünyâ

Ne semte kul olursun gör atar seni felek bir bâd
Mahzen-i zehr ile kat kat tolu peymânedir dünya

Harâb olmuřdur derdine du'âlar yüzü suyuna
Nazar kıl hâl u huyuna kuru efsânedir dünyâ

Ömer el çek safâsından hazer eyle vefâsından
Bekâ umma vefâsından fânîdir feyândır dünyâ